

Streszczenie rozprawy doktorskiej
„Robert Redford – aktor, reżyser i animator kultury”

Niniejsza praca będzie poświęcona jednej z najciekawszych osobowości kultury drugiej połowy XX wieku, jakim jest Robert Redford. Głównym powodem jej napisania jest nieuchwytność tej postaci. Robert Redford wydaje się bowiem na pierwszy rzut oka potwierdzać najprostsze, obiegowe stereotypy dotyczące komercyjnego wymiaru kultury masowej i przemysłu kulturowego, przy bliższym wejrzeniu jednak znakomicie się tym stereotypom wymyka. Po części dlatego, że spełnia się w wielu rolach, które nie są ze sobą spójne. Jako gwiazdor uosabia najbardziej brutalne mechanizmy kreowania, a nawet narzucania wizerunków i wyposażania ich w wartość rynkową. Tymczasem jako animator życia kulturalnego, twórca festiwalu „Sundance” i propagator kina niezależnego sprzeciwia się tym mechanizmom, które uosabiał w swoim gwiazdorskim wcieleniu. Dodatkowo, wyreżyserował również kilkanaście filmów, które niewątpliwie miały ambicje poważniejsze niż tylko rozrywkowe. Owa migotliwość, wewnętrzna sprzeczność, paradoksalność, istnieje również wewnątrz każdej z tych kategorii. Jako gwiazdor bowiem nie tylko był trybikiem w maszynie marketingowej, lecz również z niezwykłą konsekwencją propagował pewne wartości, takie jak wolność, niezależność czy sprzeciw wobec zła. Czy propagowania takich wartości da się pogodzić z czysto komercyjnym wymiarem przemysłu kulturowego, to rzecz do rozważenia. Jako reżyser z kolei był wprawdzie autorem (choć to też rzecz do rozważenia), ale zarazem robił filmy zgodne z tradycyjnymi recepturami. Jako propagator idei kina niezależnego osiągnął paradoksalny sukces, który polega na tym, że kino owo – najprawdopodobniej wbrew swoim założeniom – stało się elementem systemu, w buncie przeciwko któremu się narodziło. Ta właśnie migotliwość zainspirowała mnie do napisania rozprawy, która ma za cel rozwikłanie, a przynajmniej opisanie tajemnicy postaci Redforda.

W Polsce nie powstała do tej pory praca o charakterze naukowym omawiająca artystyczną postawę Roberta Redforda, a w literaturze zachodniej poświęconej osobie aktora pojawiły się jedynie pozycje o charakterze popularnym bez rozważań naukowych – stąd, wierzę, że rozprawa o Robertcie Redfordzie (ikonie kultury popularnej) o charakterze naukowym ma uzasadnienie.

Rozdział I Rober Redford – gwiazdor

W rozdziale tym opisany zostanie fenomen gwiazdorstwa oraz system gwiazd Hollywood jako wprowadzenie do analizy gwiazdorstwa Roberta Redforda. . W tej części pracy chciałabym skoncentrować się na odpowiedzi na pytanie czy Robert Redford jest typową gwiazdą (w odniesieniu do definicji obowiązującej w systemie gwiazd Hollywood) czy też wyłamuje się przyjętym stereotypom (standardom) przypisanym gwieździe i co z tego wynika. W tej części pracy zdefiniuję zjawisko gwiazdorstwa, wskażę funkcje jakie pełni ono w życiu jednostki (fana) i zadania jakie realizuje w życiu społecznym. Opierając się na rozważaniach Edgara Morina, Siegfrieda Kracauera, Richarda Dyera odpowiem na pytanie: czy gwiazda Roberta Redforda jest owocem skrupulatnego i wyrachowanego działania marketingowej maszyny. Ponadto w rozdziale tym opiszę misyjny charakter zjawiska gwiazdy i sposób w jaki wykorzystywany jest on przez showbiznes. Ponieważ definicja gwiazdy jest podzielona na kilka kategorii (gwiazda – profesjonalista, gwiazda – rzemieślnik, celebryta) postaram się odpowiedzieć na pytanie, która z nich najbardziej waży w karierze aktora i w jaki sposób Robert Redford został zakwalifikowany do danej kategorii (z określoną funkcją) oraz jakie wynikają stąd konsekwencje dla artystycznych wyborów aktora, reżysera i producenta filmowego.

I w tym i w kolejnych rozdziałach podstawą rozważań będzie odniesienie do szeroko rozumianej wolności jednostki – wartości, do której ogromne przywiązanie deklaruje Robert Redford.

Rozdział II Robert Redford – aktor

W tej części pracy, analizie poddane zostanie aktorstwo Roberta Redforda - na podstawie postaci tworzonych przez aktora i w oparciu o tematyczny podział filmów, w których aktor występował. Każdy z podrozdziałów będzie poświęcony jednemu, określonemu charakterowi - oznacza to, iż również krótko scharakteryzowane zostaną gatunki filmowe, które Robert Redford najbardziej jako aktor preferował (będą one pomocnicze w analizie postaci). Opis charakterów zostanie podzielony na grupy (typy) dające się zdefiniować i opisać w jeden, spójny sposób : wyjęty spod prawa w oparciu o filmy o tematyce więziennej („Obława”, „Więzień Brubaker”, „Ostatni bastion”), nieszczęśliwy kochanek w oparciu o melodramaty („Wielki Gatsby”, „Niemoralna Propozycja”) cowboy – mający za podstawę

westerny („*Butch Cassidy i Sundace Kid*”), uwikłany politycznie w oparciu o filmy o tematyce politycznej („*Wszyscy ludzie prezydenta*”, „*Trzy dni kondora*”, „*Kandydat*”). Każda z części będzie analizą aktorstwa Roberta Redforda w rozbiciu na analizę postaci i analizę gry aktorskiej (z opisem wszystkich środków wyrazu filmowego: montaż, kamera, światło, scenografia itd.) W tej części chciałabym odpowiedzieć na pytanie czy w przypadku Roberta Redforda mamy do czynienia z aktorem, który przejdzie do historii kina jako „niebieskooki chłopiec z Kalifornii – komercyjny twór, będący odpowiedzią na potrzeby widowni” czy też nazwisko Redforda stanie się kanonem pewnej postawy/gry aktorskiej.

Rozdział III Robert Redford – reżyser

*W tej części pracy chciałabym pochylić się nad zdecydowanie mniejszym niż aktorski dorobkiem Roberta Redforda jako reżysera. Analizie poddanej będzie metoda pracy reżysera i przesłanki jakie towarzyszyły procesowi twórczemu: począwszy od wyboru tematu poprzez wybór metody pracy, kończąc na efektach pracy. Twórczość reżysera zostanie poddana analizie w oparciu o teorię autorską, zakładającą obecność osobowości twórcy w tworzonym dziele – w rozdziale tym odpowiem na pytanie czy rzeczywiście Redford – reżyser wpisuje się w założenia teorii autorskiej i gdzie znajdujemy potwierdzenia na jej istnienie w filmach twórcy. Szczególna uwaga zostanie poświęcona filmom, w których Robert Redford łączy funkcje reżysera i aktora („*Zaklinacz koni*”, „*Rozrachunek*”, „*Ukryta strategia*”), aby wskazać i opisać napięcia jakie tworzą zależności pomiędzy tak różnymi zadaniami artystycznymi w filmie i jakie wynikają stąd konsekwencje.*

Rozdział IV Robert Redford – animator kultury – twórca Sundance

W tym rozdziale analizie zostanie poddana działalność Instytutu Sundance jako miejsca wspierania młodych twórców filmowych - będącą tłem dla działalności artystyczno – pedagogiczno – finansowej Roberta Redforda. W tej części chciałabym skoncentrować się na dualistycznym podziale pomiędzy Robertem Redfordem animatorem kultur, aktywistą na rzecz szeroko rozumianej wolności (wolności artystycznej, wolności słowa, wolności jednostki), a Robertem Redfordem funkcjonującym w zagmatwanych mechanizmach amerykańskiego showbiznesu.

Rozdział V Zakończenie

W oparciu o dotychczasowe rozważania spróbuję odpowiedzieć na pytanie, czy Redford był emanacją i filarem amerykańskiego przemysłu filmowego, czy też przeciwnie, jego kontestatorem. Podsumowując wcześniejsze rozdziały wskażę główną dominantę w działalności twórcy, która stanowi o przynależności Roberta Redforda do określonego nurtu artystycznych dokonań.